

**O‘ZBEKISTONDA O‘RMON XO‘JALIKLARINI
MOLIYASHLASHTIRISHNING NAZARIY XUQUQIY
ASOSLARI VA IQTISODIY AXAMIYATI**

Karimov Dilshod Turabboevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Moliya va moliyaviy texnologiyalari”

kafedraasi o'qituvchi dilshod_karimov_90@list.ru

Tel: +99891-319-07-07

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O‘zbekistonda o‘rmon xo‘jaliklarini moliyashlashtirishning nazariy xuquqiy asoslari va iqtisodiy axamiyati haqida fikrlar keltirilgan. Shuningdek so‘nggi yillarda mamlakatimizning o‘rmon xo‘jaligi sohasini yanada rivojlantirish, o‘rmonlarni kengaytirish, o‘rmon resurslarining boy salohiyatidan to‘liq va oqilona foydalanishni ta‘minlash, o‘rmon fondi yerlaridan foydalanish samaradorligini oshirish, sohaga ilg‘or ilmiy-texnika yutuqlarini joriy etish, o‘rmon xo‘jaliklarini barqaror iqtisodiy rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni faol jalb etish va ekologik turizmni rivojlantirish haqida tahlillar keltirilgan. Respublikada mavjud o‘rmon xo‘jaligini boshqarish jarayonidagi qabul qilinayotgan hukumat qarorlarini o‘rgangan holda muhim tavsiyalar berilgan

Kalit so‘zlar: O‘rmon xo‘jaliklari, o‘rmon fondi, “Yashil makon”, Global ekologik fond (GEF), “O‘rmonloyiha” “o‘rmon bo‘limlari”, “o‘rmon kvartallari”, “o‘rmonli yerlar”, “o‘rmonsiz yerlar” “yashil bog‘lar”.

KIRISH

Mamlakatimizda so‘ngi yillarda o‘rmon fondi yerlari toboro kengayib bormoqda, o‘rmon xo‘jaligi agentligi tomonidan 2023 yilda 235 ming gektar maydonda o‘rmon barpo etish va qayta tiklash tadbirlari bajarilmoqda, o‘rmon fondi yerlarining foydalanmayotgan 7 012 gektar maydonlar o‘zlashtirilgan. Yurtimizda o‘rmon muhimligi va ularni miqdori kamligini inobatga olib xar yili respublika o‘rmon fondi yerlarida 42 ming gektar maydonida yangi o‘rmonlar barpo etilmoqda. Shundan 80% orol dengizining qurigan tubida va orol bo‘yi mintaqalarida cho‘l o‘simliklaridan o‘rmonlar barpo etilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi O‘rmon xo‘jaligi davlat qo‘mitasini tashkil etish to‘g‘risida”gi 2017-yil 11-maydagi PF-5041-sonli Farmoni ijrosini ta‘minlash va O‘zbekiston Respublikasi O‘rmon xo‘jaligi davlat qo‘mitasi faoliyatini samarali tashkil etish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi huzuridagi O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasi qoshidagi O‘rmon xo‘jaligini rivojlantirish jamg‘armasi O‘zbekiston Respublikasi O‘rmon

xo'jaligi davlat qo'mitasining O'rmon xo'jaligini rivojlantirish jamg'armasi etib qayta tashkil qilingan. O'zbekiston Respublikasi O'rmon xo'jaligi davlat qo'mitasi markaziy apparatini — O'zbekiston Respublikasining respublika budjeti va Jamg'arma mablag'lari. Qoraqalpog'iston Respublikasi O'rmon xo'jaligi qo'mitasi, viloyatlar o'rmon xo'jaligi boshqarmalarini — Jamg'arma mablag'lari va qonun hujjatlarida taqiqlanmagan.

Milliy tabiat bog'lari va ovchilik xo'jaliklari boshqarmasini, Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlash ilmiy-ishlab chiqarish markazini, O'rmon xo'jaligi texnikumini — O'zbekiston Respublikasining respublika budjeti mablag'lari, Jamg'arma mablag'lari va qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa mablag'lar. Milliy tabiat bog'lari, davlat o'rmon xo'jaliklari, davlat o'rmon ishlab chiqarish korxonalari, dorivor o'simliklarni yetishtirish bo'yicha ixtisoslashtirilgan davlat o'rmon xo'jaliklari, davlat o'rmon-ovchilik xo'jaliklari, ilmiy-tajriba stansiyalarini — Qoraqalpog'iston Respublikasi respublika budjeti, viloyatlar mahalliy budjetlari, Jamg'arma mablag'lari, budjetdan tashqari mablag'lar va qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa mablag'lar.

O'rmon xo'jaligi ilmiy-tadqiqot institutini, O'rmon xo'jaligi ilmiy-tadqiqot institutining Andijon filiali, Cho'l hududlarida o'rmonchilikni rivojlantirish ilmiy markazi, O'rmon xo'jaligini rivojlantirish innovatsiya markazini — O'zbekiston Respublikasining respublika budjeti mablag'lari, Jamg'arma mablag'lari, grantlar va qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa mablag'lar. "O'rmonloyiha" loyihalash institutini, "O'rmonqurilish" davlat unitar korxonasini, "O'rmontexnoservis" davlat unitar korxonasini — budjetdan tashqari mablag'lar moliyalashtirish manbalari etib belgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'rmonlar - bu er yuzining 30 foizini qamrab oladigan va uning biologik xilma-xilligining 80 foizini o'z ichiga olgan hayotni ta'minlash tizimi. Bu dunyo aholisining taxminan 25 foizini tirikchilik va daromad bilan ta'minlaydi va an'anaviy ravishda mahalliy aholi yashaydigan erlarning katta qismini tashkil etadi.

Butunjahon qishloq xo'jaligi tashkiloti ko'plab mamlakatlarni milliy o'rmon siyosati, rejalashtirish va barqaror rivojlanishni o'rnatishda ishonchli o'rmon resurslari haqida ma'lumot ishlab chiqish maqsadida qo'llab-quvvatlaydi. O'rmonlarni monitoring qilish tizimlari o'lchov, hisobot berish va tekshirish funktsiyalarini o'z ichiga oladi va o'rmonlar to'g'risida sifatli va ishonchli ma'lumotlar, shu jumladan o'rmonlarning kesilishi va buzilishi oqibatida iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda muhim bo'lgan o'rmon uglerodining hisob-kitoblarini ishlab chiqarishni maqsad qilib qo'ygan. Unga o'rmonlarni kuzatish tizimlari, sun'iy yo'ldosh erlarni kuzatish tizimlari va faoliyat ma'lumotlari uchun ma'lumot beradigan boshqa ma'lumotlarni yig'ish tizimlari va milliy o'rmon zaxiralari va emissiya omillari to'g'risida ma'lumot beruvchi boshqa ma'lumotlarni yig'ish tizimlari kiradi. Sun'iy yo'ldosh erlarni monitoring qilish tizimlari

mamlakatlarga o'rmon erlaridan foydalanish, o'zgarishlar va o'rmon xo'jaligi faoliyati bo'yicha faoliyat ma'lumotlarini aniqlash va yig'ishda yordam beradi. Masalan, o'rmonlarning kesilishi va o'rmonzorlari to'g'risidagi ma'lumotlar sun'iy yo'ldosh kuzatuv tizimlari tomonidan to'planadi va o'zgarishlar kuzatiladi.

Evropadagi o'rmonlar jamiyatni yog'och, dam olish, biologik xilma-xillik va uglerodni saqlash kabi ko'plab ekotizim xizmatlari bilan ta'minlaydi. Ushbu xizmatlarning doimiy taqdim etilishini ta'minlash uchun barqaror o'rmonlarni boshqarish va muhofaza qilish choralari amalga oshiriladi. Biroq, o'rmonlar va o'rmonlarni boshqarish ekologik va ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar tufayli, masalan, iqlim o'zgarishi va bioenergetika sektorining yog'ochga bo'lgan talabining ortishi bilan bog'liq.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun o'rmon va o'rmon xo'jaligi muammolari atrof-muhit, qishloq xo'jaligi va energetika sohalarida Evropa Ittifoqining turli xil siyosati bilan hal qilinadi. Ixtiyoriy yondashuvdan keyin o'rmon xo'jaligi strategiyasi va o'rmon harakatlari rejalari o'rmonlar bilan bog'liq tadbirlarni taklif qiladi va ushbu siyosatni muvofiqlashtirishni yaxshilashga qaratilgan. Shu doirada, o'rmonlarni zararli ta'sirlardan himoya qilish uchun qaysi ekologik muammolar umumiy yondashuvni talab qilishi kerakligini batafsil o'rganib chiqadi, o'rmon to'g'risidagi ma'lumotlar diqqat bilan kuzatilib, strategiya va rejalarga kiritilgan.

Himoyalangan o'rmonlar juda o'ziga xosdir. Turli xil jonzoatlarning uyi bo'lgan ushbu o'rmonlar inson salomatligi va yovvoyi tabiatning saqlanib qolishi uchun juda muhimdir. Afsuski, odam sonining ko'payishi va rejasiz urbanizatsiya tufayli o'rmon maydonlari kamayib bormoqda va torayishda davom etmoqda. Mavjud o'rmonlarning juda oz qismi milliy bog'larda yoki qo'riqlanadigan hududlarda muhofaza qilinadi.

Qishloq aholisi an'anaviy ravishda o'rmonlarga hurmat bilan qarashadi. O'rmonlar ajoyib biologik xilma-xillikka ega va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish uchun eng yaxshi tabiiy mulk hisoblanadi.

Yerning 30 foizini o'rmonlar egallaydi. Nafas oladigan kislorodning deyarli 20 foizi Amazon o'rmonlaridan olinadi. O'rmonlar, shuningdek, shaharlar tomonidan to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita iste'mol qilinadigan suv sifati va suv aylanishini tartibga solish uchun juda muhimdir. Shuningdek, u karbonat angidrid gazini yutadi va uni o'z biomassasida saqlaydi va atmosferaga kirib borishini oldini olish orqali iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. O'rmonlarning bir foydasi shundaki, daraxt ildizlari tuproqni mustahkamlaydi va tuproq eroziyasini nazorat qilish orqali bo'ron va toshqinlar ta'sirini minimallashtirishga yordam beradi. Dunyoda biologik xilma-xillikning 80 foizini o'rmonlar tashkil etadi. O'rmonlarning mavjudligi - bu faqat o'rmonlarda yoki uning yonida yashovchi milliarddan ortiq odamga, shuningdek shaharlarda va shahar joylarda yashovchilar uchun ajoyib ehtiyoj. Yog'och va yog'och kabi xom ashyo o'rmonlardan olinadi va qayta ishlanadi va ular tualet qog'ozi, peçeteler,

mantar yoki daftarlardan tortib stollar, stullar, divanlar, eshiklar yoki derazalargacha bo'lgan turli xil mahsulotlarda ishlatiladi.

Hisob-kitoblarga ko'ra, har yili qariyb 8 million gektar o'rmon yo'qoladi. Bu har soniyada futbol maydoniga teng maydon. So'nggi 17 yil ichida Amazon o'rmonlarining 50 foizi yo'qolgan deb o'ylashadi. O'rmonlar bilan bir qatorda nafaqat daraxtlar, balki o'simliklar, hayvonlar va hasharotlar turlari ham dahshatli darajada yo'q bo'lib ketmoqda. Bu shuni anglatadiki, har yili o'rtacha 50 ming tur yo'q qilinadi. Bundan tashqari, o'rmonlarning yo'qolishi har yili dunyoga chiqariladigan issiqxona gazlarining 12-17 foizini tashkil etadi.

Bularning barchasi erdagi muvozanatni xavf ostiga qo'yadi va o'rmonlarni nima uchun himoya qilish kerakligini og'riqli tarzda tasvirlaydi. O'rmonlarni muhofaza qilish kengashi (FPC) o'rmonlarni to'g'ri boshqarish va ularni muhofaza qilishni ta'minlash maqsadida ishlaydi. O'rmonlarni muhofaza qilish kengashi o'rmon mahsulotlarini ishlab chiqaradigan, tarqatadigan va ishlatadigan shaxslar va tashkilotlarni birlashtirish yo'li bilan tashkil etilgan va uning asosiy maqsadi mas'uliyatli va barqaror o'rmon boshqarish tizimini yaratishdir.

O'rmonlarni muhofaza qilish kengashi turli mamlakatlardagi o'rmon maydonlarini standartlarga muvofiq topish orqali hujjatlashtirishni ta'minladi. Bugungi kunda FPC yorlig'i bo'lgan o'rmon mahsulotlari ma'lum sohalarda farq qiladi. Masalan, tabiiy o'rmonlar va turli xil o'simliklarning yo'q qilinishining oldini olish, xavfli pestitsidlardan ongsiz ravishda foydalanishning oldini olish, genetik modifikatsiyalangan daraxtlarni etishtirishning oldini olish va mahalliy xalqlarning huquqlari hurmat qilinmoqda.

Mamlakatimizning o'rmon xo'jaligi o'simlik va hayvonot dunyosi, jumladan, noyob manzarali va mevali daraxtlar hamda dorivor o'simliklarning ko'pligi va xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda o'rmon fondining 300 dan ortiq o'simlik va 180 dan ortiq hayvon turlari "Qizil kitob"ga kiritilgan.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda o'rmon xo'jaligi sohasida keng qamrovli islohotlarning amalga oshirilishi natijasida respublikamizda o'rmon fondi yer maydoni hajmi sezilarli darajada ko'paydi. Bugungi kunda davlat o'rmon fondi yerlari hajmi respublika umumiy yer maydonining 25,2 foizini tashkil etadi. Ushbu ko'rsatkich mustaqilligimizning dastlabki yillarida 5,3 foizdan oshmas edi.

Hozirgi paytda, respublikamizning o'rmon fondi bir necha davlat tashkilotlari tomonidan boshqarilmoqda. Bu esa o'rmon fondidan samarali foydalanishda yagona davlat siyosatini yuritish prinsipiga mos tushmaydi.

Bundan tashqari, sohaning moddiy-texnika bazasi jismonan va ma'nan eskirgani va yetarli darajada modernizatsiya qilinmayotgani, xalqaro moliya institutlari va donor tashkilotlarning grantlarini sohaga jalb qilish ishlarining sustligi, ushbu tarmoqda yuqori malakali mutaxassislar yetishmasligi, o'rmon qonunchiligidagi ayrim me'yorlarning amaliy ahamiyati va ularni amalga oshirish mexanizmi yo'qligi soha faoliyatini

rivojlantirish, oʻrmonlarni koʻpaytirish, muhofaza qilish va ulardan samarali foydalanishda qiyinchiliklar tugʻdirmoqda.

Oʻrmon resurslarining asosiy egasi davlat boʻlgan mamlakatlarda oʻrmon xoʻjaligi faoliyati davlat byudjeti mablagʻlari hisobidan ajratilgan ulushlar hisobidan amalga oshiriladi. Moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni taʼminlash, oʻrmon xoʻjaligining maqsad va vazifalariga erishilganligini aniqlash uchun davlat oʻrmon xoʻjaligi muassasalarining moliyaviy tahlilini oʻtkazish zarur. Oʻrmonlarning katta qismi davlatga tegishli boʻlgan Oʻzbekiston oʻrmon xoʻjaligi bosh boshqarmasi oʻrmon xoʻjaligini boshqarish uchun asosiy masʼul muassasa hisoblanadi. Ushbu tadqiqot gorizont tal tahlil, vertikal tahlil, trend tahlili va nisbat tahlilini qoʻllash orqali GDF aylanma mablagʻlari byudjetining moliyaviy hisobotini tahlil qilishni maqsad qilgan. Shu nuqtai nazardan, 2015-2019 yillar uchun GDF balansi va foydalari toʻgʻrisidagi hisobot tahlil qilinadi. Aniqlanishicha, ushbu davrda “savdo debitorlik qarzlari”, “boshqa debitorlik qarzlari” va “tovar-moddiy zaxiralar” schyotlarining koʻpayishi hisobiga jami aylanma aktivlar oʻsish surʼatlarini koʻrsatdi.

Oʻrmon xoʻjaligi butun iqtisodiyotga bir qancha ijtimoiy va iqtisodiy imtiyozlar beradi. Bu qayta tiklanadigan tabiiy resurslarni barqaror boshqarish va xom yogʻoch ishlab chiqarishga asoslangan. Shuning uchun u barqaror oʻsishga qodir. Oʻzbekiston Respublikasining manfaati qayta tiklanadigan tabiiy resurslarga asoslangan iqtisodiyotni qurishdan iborat boʻlib, natijada oʻrmon xoʻjaligini rivojlantirish va qoʻllab-quvvatlashga eʼtiborni kuchaytirish zarurati tugʻiladi. Maqsadga erishish uchun tarmoq faoliyatini oʻlchaydigan koʻrsatkichlar tizimi yoʻlga qoʻyildi. Koʻrsatkichlar boʻyicha olingan natijalar oʻrmon xoʻjaligining rentabelligi va qoʻshilgan qiymat darajasi yuqori darajada ekanligini va koʻrsatkichlarga yuqori investitsiya samaradorligi taʼsir qilishini koʻrsatdi.

Poytaxtimizda BMTning Yevropa Iqtisodiy Komissiyasi hamda BMTning Oziq-ovqat va qishloq xoʻjaligi tashkiloti (FAO)ning Oʻrmon va yogʻoch xoʻjaligi qoʻshma boʻlimi Oʻzbekiston Respublikasi Oʻrmon xoʻjaligi davlat qoʻmitasi bilan hamkorlikda va FAOning Oʻzbekistondagi vakolatxonasi hamkorligida “Oʻzbekistonda barqaror landshaftlarni tiklash uchun oʻrmon xoʻjaligi sektorini texnik-iqtisodiy asoslash” mavzusida Milliy oʻrmon siyosati muloqoti tashkil etildi.

Muloqotda Oʻrmon xoʻjaligi davlat qoʻmitasi, Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qoʻmitasi, Oʻzbekiston Respublikasi Qishloq xoʻjaligi vazirligi mutaxassislari, nodavlat notijorat tashkilotlari, ilmiy doiralar vakillari, FAO ekspertlari, BMTning Yevropa Iqtisodiy komissiyasi va boshqa xalqaro tashkilotlar mutaxassislari ishtirok etdi.

Uchrashuvda Milliy va xalqaro ekspertlar ishtirokida oʻrmon sohasini rivojlantirish uchun qulay siyosiy, huquqiy va institutsional asoslarni yaratish, mamlakatimizda oʻrmon landshaftlarini tiklashni moliyalashtirish mexanizmlari kabi

muhim masalalar muhokama qilindi. Bundan tashqari, O‘zbekistonda o‘rmonlarni qayta tiklashga qaratilgan joriy va rejalashtirilayotgan milliy va mintaqaviy loyihalar ko‘rib chiqildi.

Muloqot chog‘ida 2018-yilda O‘zbekiston hukumati Bonn Challenge dasturi doirasida 500 ming gektardan ortiq degradatsiyaga uchragan landshaftlarni tiklash majburiyatini olgani qayd etildi. Bonn Challenge 2020 yilga borib 150 million gektar va 2030 yilga kelib 350 million gektar degradatsiyaga uchragan va o‘rmonsizlangan yerlarni tiklash bo‘yicha global sa’y-harakatlardir. Bugungi kunga qadar 61 ta davlat, 8 ta shtat va 5 ta assotsiatsiya Bonn Challenge dasturini qabul qilgan. Shuningdek, O‘zbekiston Kavkaz va Markaziy Osiyo landshaftlarini tiklash va infratuzilmasini ko‘kalamzorlashtirish bo‘yicha Strategiyani ishlab chiqishda faol ishtirok etgani alohida ta’kidlandi.

Muloqot ishtirokchilari O‘zbekistonning davlat rahbari tashabbusi bilan 2021-yildan buyon amalga oshirilayotgan “Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasidagi sa’y-harakatlarini alohida qayd etdi. Mamlakatni ko‘kalamzorlashtirish bo‘yicha ushbu keng ko‘lamli loyiha Yangi O‘zbekistonning 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasiga kiritilgan bo‘lib, har yili 200 million tup daraxt ekish hisobiga mamlakatimiz o‘rmon qoplamini kengaytirishni nazarda tutadi. Uni amalga oshirishda davlat muassasalari va ilmiy jamoalar faol ishtirok etmoqda.

O‘tgan Milliy muloqot BMTning Yevropa iqtisodiy komissiyasi va FAOning 2022-2025 yillarga mo‘ljallangan integratsiyalashgan ish dasturi doirasida tashkil etilgan. Tadbir ishtirokchilarga tajriba almashish va O‘zbekiston o‘rmon xo‘jaligi sohasida tarmoqlararo hamkorlikni rivojlantirish bo‘yicha harakatlarni muvofiqlashtirish imkonini berdi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13 dekabrda 993-son qarori bilan tasdiqlangan “Davlat o‘rmon fondi uchastkalarini ijaraga berish tartibi to‘g‘risida”gi Nizom asosida o‘rmon fondining 78,8 ming gektar yer maydonlari 7 ming 430 ta yuridik va jismoniy shaxslarga ijaraga berilgan bo‘lib, 2023 yilda shartnoma shartlarini bajarmagan, ijara to‘lovini to‘lamagan va yerdan foydalanmagan yoki samarasiz foydalanayotgan 753 nafar ijarachilardan 30 ming gektar yer maydonlari belgilangan tartibda qaytarib olinishiga erishildi. O‘rmon fondi yer maydonlarida o‘rmonlarni kengaytirish tadbirlarini amalga oshirish va o‘rmon bilan qoplanganlik darajasini oshirish bo‘yicha doimiy ravishda monitoring yuritishni yo‘lga qo‘yish chora-tadbirlarini belgilash maqsadida o‘rmon barpo etish, o‘rmonlarni ko‘paytirish ishlari amalga oshirilmoqda. Shuningdek, o‘rmon xo‘jaliklari tomonidan doimiy ravishda monitoringi yuritilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi “O‘zbekiston-2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-158-son Farmonida respublikada o‘rmon bilan qoplangan maydonlarni 6,1 mil. gektarga yetkazish belgilangan. O‘rmon fondi yer

maydonlarida oʻrmonlarni kengaytirish, oʻrmon bilan qoplanganlik darajasini oshirish boʻyicha doimiy ravishda oʻrmon barpo etish, oʻrmonlarni koʻpaytirish ishlari amalga oshirib borilmoqda. 2023 yilda Samarqand, Jizzax va Fargʻona viloyatlari hududidagi oʻrmonzorlar maydoni, chegaralari va ularning holatini aniqlash yuzasidan “Oʻzbekkosmos” agentligi bilan shartnoma tuzilib, oʻrmonzorlar maydoni va holatini sunʼiy yoʻldosh orqali aniqlash ishlari amalga oshirildi. Shuningdek, 2024-2025 yillarda bosqichma-bosqich qolgan hududlarda xam oʻrmonzorlar maydoni va holatini sunʼiy yoʻldosh orqali aniqlash ishlarini amalga oshirish boʻyicha “Oʻzbekkosmos” agentligi bilan shartnoma tuzildi. “Yashilloyiha” loyihalash instituti tomonidan oʻrmon xoʻjaliklarida oʻrmon tuzish ishlarini sunʼiy yoʻldosh texnologiyalari asosida geografik axborot tizimlarini (GIS) joriy etish, oʻrmon daraxtlari boʻyicha maʼlumotlar bazasini sunʼiy yoʻldosh tasvirlari asosida shakllantirish ishlari yoʻlga qoʻyilgan. Jumladan, oʻrmon xoʻjaliklarining “oʻrmon boʻlimlari”, “oʻrmon kvartallari”, “oʻrmonli yerlar”, “oʻrmonsiz yerlar” mavzuli qatlamlarini kosmik suratlardan foydalangan holda Davlat oʻrmon kadastr obʻektlari toʻgʻrisidagi yangilangan elektron variantdagi maʼlumotlari Kadastr agentligi Kadastrlar Palatasining Davlat kadastrlari yagona tizimining maʼlumotlar bazasiga kiritish uchun yangilangan maʼlumotlar bazasiga muntazam ravishda taqdim etib borilmoqda.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Yuqorida keltirilgan “Oʻrmon xoʻjaligi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” asosida 2020 yil 1 yanvardan boshlab oʻrmon fondining oʻrmon bilan qoplanmagan yerlarini 50 yilgacha muddatga ijaraga berish tizimi yoʻlga qoʻyildi. Oʻrmon fondi yerlaridan foydalanish samaradorligini oshirish, shu jumladan, yangi oʻrmonzorlar barpo etish, ish oʻrinlarini tashkil etish, oʻrmondan qoʻshimcha foydalanishni ragʻbatlantirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini kuchaytirish maqsadida oʻrmon fondi yerlari foydalanuvchilarini qoʻllab-quvvatlashning bir qator yangi shakllari joriy etildi.

Ushbu resurslar kelajak avlodlarning huquqidir va ongsiz ravishda foydalanish tabiat va insoniyatga zarar etkazadi. Oʻrmonlarni muhofaza qilish boʻyicha kengash tomonidan ishlab chiqilgan oʻrmonni saqlashni sertifikatlash dasturi oxirgi isteʼmolchilarga barqaror boshqariladigan oʻrmon mahsulotini sotib olishlari toʻgʻrisida xabar berishning ixtiyoriy tizimidir. Bu ixtiyoriy ravishda bozorga asoslangan sertifikatlashtirish dasturi boʻlsa-da, bunday dasturlarni ishlab chiqish, shuningdek, kengroq siyosiy maqsadlarni qoʻllab-quvvatlash uchun davlat idoralarini tortishuvlarga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 23 avgustda "Respublikada o‘rmonlardan foydalanish samaradorligini oshirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi PQ-4424-son qarori.

2. 2017 yil 11-may kuni qabul qilingan "O‘rmon xo‘jaligi davlat qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida"gi PQ-2966 Prezident qarori.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi "O‘zbekiston-2030" strategiyasi to‘g‘risida"gi PF-158-son Farmoni.

4. Малышев А. А. Формирование эколого-экономической системы: этапы развития [Электронный ресурс] / А. А. Малышев, Ю. А. Кажаява // Современные научные исследования и инновации. – 2015. – № 4, ч. 3. – Электрон. дан. – Режим доступа: <http://web.snauka.ru/issues/2015/04/52204>. – Загл. с экрана.

5. <https://urmon.gov.uz/>

6. <https://daryo.uz/k/2017/05/12/ozbekistonda-ormon-xojaligi-davlat-qomitasi-tashkil-etildi>

7. <https://www.gazeta.uz/uz/2017/05/13/forest/>

8. <https://lex.uz>

9. <https://www.forestprotection.net/uz>